

ÖZEL DERSHANELERDE COĞRAFYA EĞİTİMİ* (Geography Education in the Private Courses)

Dr. Halil KURT**

ÖZET

Özel dershaneler, liseden üniversiteye geçişte köprü vazifesi gören öğretim kurumlarıdır. İlk özel dershaneler, 1974 yılında 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa dayanarak İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde faaliyete başlamıştır.

Özel dershanelerde bir yıldan az bir sürede bütün lise müfredatının işlenmesi zorunluluğu vardır. Bu nedenle konular öğrencilere özlü bir şekilde anlatılır.

Coğrafya dersinin ilk ünitelerini fiziki coğrafya konuları oluşturmaktadır. Türkçe-matematik alanındaki öğrenciler sayısal konularda başarılı oldukları oranda coğrafya dersinden de daha fazla soru çözebilmektedir. Sözel alandaki öğrencilerin çoğunluğunun fen ve matematik bilgileri zayıftır. Sözel alandaki öğrenciler, tarih, coğrafya ve felsefe grubu dersleri içinde, en fazla coğrafya dersinden zorlanmaktadır.

Deneme sınavları sonucunda görülen başarısızlığın nedenini çok az öğrenci kendi eksikliğinde ararken, büyük çoğunluğu coğrafya öğretmenini sorunlu görmektedir. Bu sebeple özel dershanelerde öğretmen-öğrenci ilişkilerinde en fazla problemin yaşandığı derslerin başında coğrafya gelmektedir.

Coğrafya öğretmenlerinin, özel dershanelerde başarılı olmaları için, derse ön hazırlık yapmaları, öğrencilerle iyi bir diyalog kurmaları ve kısa, net ifadelerle konunun özünü öğrencilere kavratmaları gerekmektedir.

ABSTRACT

The Private Courses are educational institutions which have the duty of being a bridge between High Schools and Universities. The first private courses

* Bu makale, 4.3.1999 tarihinde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde yapılan "Cumhuriyetin 75. Yılında İlk ve Orta Öğretimde Coğrafya Eğitimi" konulu sempozyumda bildiri olarak sunulmuştur.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'nda, araştırma görevlisidir.

opened in 1974 through the Private Educational Institutions Law, number 625, in big cities such as İstanbul and Ankara.

In the private courses it is obliged to end up the whole high school curriculum in a time less than a year. As a of result of this, the subjects are briefly given to the students.

The first units of the geography are Physical geography. Students who study in Turkish-Maths field, can do more questions in the degree they succeed in numerical field. Most of the students who are in verbal field are not good at science and maths. The students who are in verbal field have difficulty mostly in geography, among history, geography and philosophy lessons.

Only a few students feel guilty for not being successful in the trial exams but most of them think that the geography teachers are responsible for this. Thus, in the private courses geography is the most problematic lesson among the lessons

To be successful in the private courses, the geography teachers should be prepared for the lessons , they should have good relation with the students and have the students learn the essence of the lessons using brief and clear expressions.

GİRİŞ

Türkiye nüfusunun % 52'si 0-24 yaş arasındadır¹. Bu genç ve dinamik nüfusun çoğunluğu iyi bir meslek sahibi olabilmek için yükseköğrenim görmek istemektedir. Ancak Türkiye'deki üniversitelerin sayısı ve alabilecekleri öğrenci kontenjanları sınırlıdır. Üniversite okumak isteyen adayların ancak %15-20 kadarını yerleştirebilecek fakülte ve yüksekokul mevcuttur. Üniversiteye girişte sınav yapma zorunluluğu, bu nedenle doğmuştur.

Türkiye'de üniversiteye öğrenci seçme ve yerleştirme işlemini tek merkezden yürüten kurum Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) dir. Üniversiteler arası kurul tarafından 1750 sayılı üniversiteler yasının 52. maddesi uyarınca 22 Kasım 1974 tarihinde ÖSYM kurulmuştur. 1981 yılına kadar Üniversite Seçme Sınavı (ÜSS) tek basamaklı olarak yapıldı. 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası ile de Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) kurularak bütün üniversitelerde yeniden yapılanmaya gidildi. Yüksek Öğretim

¹ DİE-1999 : Sayılarla Türkiye ve Avrupa Birliği 1991-1996 s.8-9, Ankara.

Kurumu'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdüren kurum da Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adını aldı. Bu tarihten itibaren, Üniversiteye giriş sınavları, Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) ve Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) olmak üzere iki basamaklı hale getirildi.

Orta öğretim okullarındaki klasik ders işleme ve yazılı sınav metodu ile ÖSYM'nin hazırladığı test sorularının çözülmesi zordu. Adeta güreş dalında hazırlanan bir sporcunun olimpiyatlarda atletizm kulvarında yarışırılması gibi garip bir durum ortaya çıktı. Test tekniğine göre hazırlanan soruların mantığının algılanması, çok sorulu sınavda zamanı verimli kullanabilme, ayrı bir beceri isteyen uğraştır. Özel Dershaneler böyle bir ihtiyaçtan doğdu.

İlk Özel Dershaneler 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanuna² dayanarak İstanbul-Ankara gibi büyük şehirlerde, Üniversite Seçme Sınavı (ÜSS)'na hazırlamak amacıyla açılmaya başladı. 1974'den sonraki ilk dershaneler, yüksek gelir gurubundan, sınırlı sayıda öğrencinin kurs alabildiği ayrıcalıklı kurumlardı. 1981-1998 yılları arasındaki dönemde sayıları hızla artarak yurt genelinde yaygınlaştı. Günümüzde ise, yüz binlerce öğrencinin trilyonlarca para ödeyerek kurs aldığı, dev bir ekonomik sektör haline dönüştü. Halen İstanbul'da 268 adet dersane faaliyet göstermektedir. Bu kurumlarda 64 858 öğrenci öğrenim görmektedir³. Bu rakamları Türkiye'nin 80 iline yaygınlaştırdığımızda sayıları yüz binleri aşan öğrenci kitlesinin özel dershanelere ücret ödeyerek kurs aldığını görmekteyiz.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın izniyle açılabilen Özel Dershaneler, lise ile üniversite arasında köprü vazifesi görmektedirler. 1998 yılından itibaren ÖSYM üniversiteye giriş sınavını tek basamaklı hale dönüştürdü. Bu sınav sistemindeki değişiklikler, Özel Dershanelerin ders programlarını ve toplam ders saati sürelerini de direkt etkilemektedir. Ancak bu yeni dönemin sonuçları henüz belli olmadığından, bu makalenin kapsamı dışında tutuldu.

² 08.06.1965 tarihinde kabul edilen 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu 18.06.1965 tarih ve 12026 numaralı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, 1983, 1984, 1985, 1986 ve 1988 de bir kısım değişikliğe uğramasına rağmen halen yürürlüktedir.

³ Rakamlar İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Mart 1999 da alınmıştır.

ÖSS ve ÖYS Sorularında Coğrafya Sorularının Oranı

Coğrafyanın konularından ÖSS'de 15 ÖYS'de yaklaşık 22 soru gelmektedir. Tablo 1 de görüldüğü gibi soruların ünitelere dağılımında belirli bir standart yoktur. Bir yıl hiç soru sorulmayan üniteden ertesini yıl 4 -5 soru gelebilmektedir. Coğrafya konularından çıkan soruların yaklaşık % 50'si temel kavramların yorumu ile ilgilidir. Bu nedenle her ünitenin temel esaslarının çok iyi öğrenilmesi gereklidir. Ayrıca Coğrafyanın dağılım prensibi gereğince, her olayın Türkiye ve Dünya Coğrafyası üzerindeki tipik örneklerinin bilinmesi gereklidir. Bunun yanında, beşeri ve ekonomik coğrafya açısından aktüel bilgilerin takibi zorunludur.

Tablo :1 - 1981 - 1998 yılları arasında ÖSS ve ÖYS de çıkan Sosyal Bilimler sorularının dağılımı

Yıllar	ÖSS SÖZEL BÖLÜM SOSYAL BİLİMLER				ÖYS SÖZEL BÖLÜM SOSYAL BİLİMLER			
	Tarih	Coğrafya	Felsefe	Toplam	Tarih	Coğrafya	Felsefe	Toplam
1981	16	15	14	45	18	16	16	50
1982	19	15	12	46	20	16	16	52
1983	17	15	11	43	19	16	16	51
1984	18	14	8	40	17	16	14	47
1985	18	14	6	38	18	15	14	47
1986	18	15	6	39	18	15	14	47
1987	18	15	8	41	27	22	21	70
1988	18	15	7	40	27	22	21	70
1989	18	15	8	41	27	22	22	71
1990	18	15	8	41	28	25	18	71
1991	18	15	8	41	28	25	18	71
1992	18	15	8	41	28	22	22	72
1993	18	15	8	41	28	22	22	72
1994	18	15	8	41	28	22	22	72
1995	19	15	10	44	28	22	22	72
1996	18	15	10	43	28	22	22	72
1997	19	15	10	44	28	22	22	72
1998	19	15	10	44	28	22	22	72

Genel olarak üniversite sınavlarında coğrafya konularından çıkan soruların % 40'ı hemen her öğrencinin yapabileceği düzeyde basit genel kültür ve yorum sorularıdır. Bilgi ve temel kavramların yorumlanmasını içeren % 40'lık bölümü ise, test tekniğini bilen, iyi hazırlanmış öğrencilerin çözebileceği düzeyde sorulardır. Çok sıkı çalışmayı gerektiren seçici nitelikteki soruların oranı ise % 20 kadardır.

Sözel tercih yapan öğrencilerin fakültelerin herhangi bir lisans programını kazanabilmeleri için soruların en az % 80'ini doğru cevaplamaları gerekir. Hukuk ve Siyasal Bilimler Fakültelerine ait bölümleri kazanabilmeleri için ise en az % 95' ini doğru çözmeleri gereklidir. Bu durumda coğrafya sorularından ÖYS' deki hata sayısının 3'ü aşmaması başarı açısından zorunludur.

Özel Dershanelerde Coğrafya Öğretimi

Fiziki Coğrafyanın bütün konuları lise I. sınıfta haftada iki saatlik ders programına sıkıştırılarak Genel Coğrafya I adıyla tek dönemde okutulmaktadır. Genel Coğrafya konularını birazcık anlayabilen başarılı öğrenciler ise ilgi ve yeteneklerine bakılmaksızın lise II. sınıfta Matematik ve Fen kollarına yönlendirilmektedir. Not ortalaması düşük, matematik ve fen konularını başaramayan öğrenciler ise Sosyal Bilimlere kalmaktadır. Lise III. sınıfta veya mezun olduktan sonra Özel Dershanelere kaydolan sözel grubundaki öğrenciler sosyal dersler içerisinde en fazla problemi coğrafya dersinde yaşamaktadır.

Orta Öğretim Programlarında yer alan Coğrafya Dersi'nin bütün konularını Özel Dershanelerin bir yılda işleyip bitirme zorunluluğu vardır. Bu nedenle Dershanelerdeki Coğrafya dersinin yıllık planındaki üniteler oldukça kapsamlıdır. Tablo 2 deki ÖSS coğrafya dersi yıllık planı nisan ayının ilk haftasında, Tablo 3 deki ÖYS coğrafya dersi planı ise haziran ayının ilk haftasında tamamlanması öngörülmektedir. Ancak pratik uygulamada ÖSS ve ÖYS konuları diye bir ayırım yapılmamaktadır.

Tablo : 2 - ÖSS için Coğrafya dersi yıllık planındaki konuların ders saatleri ve % oranları

KONULAR	SAATLERİ	% ORANLARI
Yer Yuvarlağı ve Evren Coğrafi Konum ve Etkileri	2	8
Harita Bilgisi	2	8
Kıtalar ve Ülkeler	1	4
İklim Bilgisi	5	20
Beşeri Coğrafya	1	4
Jeomorfoloji ve Hidrografya	5	20
Türkiye Genel Fiziki Coğrafyası	3	12
Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri	4	16
Türkiye Ekonomik Coğrafyası	2	8
Genel Toplam	25	100

Matematik coğrafya, iklim ve jeomorfoloji konuları tablo 2 ve tablo 3 de gösterilen Özel Dershaneler Birliği (ÖZDEBİR) nin öngördüğü ders saatlerinden daha fazla sürede ancak işlenebilmektedir. Çünkü sözel gruptaki öğrencilere bu konuların anlatılması sırasında sık tekrar ve örnek soru çözümünden dolayı çok fazla zaman harcanmaktadır. Buna karşılık coğrafya dersinin son ünitesi olarak 18 saat civarında bir sürede tamamlanması gereken Türkiye Ekonomik Coğrafyası konuları daha kısa ve özet olarak işlenmektedir. Çünkü Fiziki Coğrafya konuları ile Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri işlenirken örnekleme şeklinde bu konular dolaylı biçimde öğretilmektedir.

Tablo : 3 - ÖYS için coğrafya dersi yıllık planındaki konuların ders saatleri ve % oranları

KONULAR	SAATLERİ	% ORANLARI
Yer Yuvarlağı ve Evren Coğrafi Konum ve Etkileri	6	9,3
Harita Bilgisi	2	3,1
Kıtalar ve Ülkeler	2	3,1
İklim Bilgisi	6	9,3
Jeomorfoloji	10	15,6
Hidrografya	4	6,2
Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri	14	21,8
Türkiye Ekonomik Coğrafyası	18	28,1
Genel Toplam	64	100

Özel dershanelerde Türkçe-Sosyal (TS), Türkçe-Matematik (TM) ve Matematik-Fen (MF) olmak üzere başlıca üç ana grupta çeşitli dersler okutulmaktadır. Sözel bölümdeki TS gruplarında coğrafya dersi yıllık 90 saatin üzerindedir. TM gruplarında ise, yıllık toplam 64 saat civarındadır. MF gruplarında genelde coğrafya dersi okutulmamaktadır. Haftalık ders saatleri konusunda belirli bir standart yoktur. Aynı şehirdeki iki ayrı dershanede bile haftalık ders saatleri sayıları ile öğretime başlama tarihleri farklılık gösterebilmektedir.

Özel dershaneler Ağustos veya Eylül aylarında Seviye Tespit Sınavı (STS) yaparak yeni kaydolun öğrencileri aldıkları puanlara göre farklı sınıflara yerleştirmektedir. Bu uygulama ders öğretmenini bir ölçüde rahatlatmaktadır. Aynı konular bilgi düzeyleri farklı sınıflardaki öğrencilere seviyelerine göre açılımlar yapılarak işlenmektedir. Lisede coğrafyanın temel kavramlarını öğrenen öğrencilerin çoğunluğu dershanedeki coğrafya konularını kolayca kavramaktadır. Konuyla ilgili test sorularını da kısa zamanda ustalıkla çözebilmektedir. Ancak lisede dersleri boş geçen veya konuları öğrenemeden, subjektif değerlendirmelerle sınıf geçerek mezun olan öğrencileri dershanede büyük sıkıntılar beklemektedir.

Test soruları, özel dershanelerin orta-öğretim kurumlarından en belirgin ve cazip yönünü teşkil etmektedir. Bütün derslerde olduğu gibi coğrafya konularını içeren test sorularının da önceden hazırlanarak işlenen konuların sonunda uygulaması yapılmaktadır. Testler eksik bilgilerin tamamlanması, önceki konuların tekrarlanması açısından faydalıdır. Özel dershaneler kayıt sırasında kurs ücretine ilave olarak yayınların masraflarını da ekleyerek bir fiyat belirlerler. Özel dershaneye başlayan her öğrenciye konu anlatımlı ders kitabı, soru bankası, dergi ve fasiküller verilir. Böylece her öğrencinin baş vurabileceği bol miktarda kaynak ve doküman önceden verilmektedir.

Coğrafya dersinde, her üniteden konuların özelliğine göre önceden hazırlanan sayfa testlerinin sayısı 30- 40 arasında değişmektedir. Bu sayı, özel dershanelerin coğrafya zümre öğretmenlerinin tercihine bağlı olarak değişebilmektedir. Bir sayfa testinde ortalama 20 soru bulunduğunu kabul edersek, coğrafya konularını içeren yaklaşık 600 – 800 soru bir yılda çözülmektedir. Ayrıca dershanelerin her ay uyguladıkları, Deneme ve Tarama sınavlarındaki soruları da ilave edersek bu sayı 1000'i

aşmaktadır. ÖSS'de 15, ÖYS'de 22 olmak üzere toplam 37 soruya karşılık, benzer nitelikte en az 25 – 30 kat daha fazla soruyu dershanede ilgili konularda uygulamalı olarak çözmektedirler. Buna öğretim yılının başında her öğrenciye verilen coğrafya soru bankası, dergi, fasiküllerdeki soruları da eklersek soru sayıları katlanarak artmaktadır.

Genel başarı oranlarının ölçülmesi amacıyla Özel Dersanelerde ÖSYM'nin standartlarına uygun, her ay bir veya iki defa ÖSS ve ÖYS Deneme Sınavı yapılır. Sınav günü dersanelerde ders işlenmez. Deneme Sınavlarındaki soru sayıları, verilen süre ÖSYM'nin sınav sistemindeki gibi aynen uygulanır. Sonuçlar bilgisayarda değerlendirilir. Genelde doğru çözülen sorular, ortak yanlışlar, diğer branşlarda olduğu gibi coğrafya zümre öğretmenleri kurul toplantısında değerlendirilir. Anlaşılmayan konularda takviye etüt dersleri yapılır.

Coğrafya Derslerinin İşlenişinde Karşılaşılan Sorunlar

Aileler bütçelerinden önemli oranda pay ayırarak, büyük masraflarla kursa gönderdikleri öğrencilerden kesin başarı beklemektedir. Yıllar süren emek ve çabalar 3-3.5 saatlik bir sınavla belirlenmektedir. Öğrenciler bu sistemde, birkaç sorunun doğru veya yanlış çözülmesinin istikballerinde çok şeyi değiştirdiğinin farkına varacak yaşta ve olgunluktadır. Bu durum, öğrencileri bir yandan çalışmaya motive ederken, diğer yandan aşırı strese sokmaktadır. Başaramama korkusu öğrencilerin benliklerinde bir kabus gibi dolaşmaktadır. Bu nedenle çok basit soruların bile çözümünde hataya düşebilmektedirler.

İlk haftalarda büyük ideallerle, yoğun çalışma arzusuyla dershaneye başlayan öğrencilerin büyük çoğunluğu konular ilerledikçe bocalamaya başlarlar. En basit coğrafi terimler hakkında bile hiçbir önbilgisi olmayan öğrenciler Tarih Felsefe gibi sosyal dersleri ve Beşeri – Ekonomik Coğrafyanın konularını özel gayretleriyle bir ölçüde başarabilmektedirler. Ancak matematik coğrafya, klimatoloji ve jeomorfolojinin konularında sıkıntılar başlar. Metrik sistemleri, hatta dört işlemi yapamayan sözel gruptaki öğrencilere harita ve ölçek konularını kavrayabilmek oldukça sabır ve özveri isteyen bir uğraştır. Tarih ve felsefe grubundaki sosyal dersleri tekrar ederek bir ölçüde lisedeki eksikliğini tamamlayabilen öğrenciler, coğrafya dersinde çoğu kez aynı başarıyı tekrarlayamazlar. Çünkü coğrafyanın ilk üniteleri, matematik coğrafya ve klimatolojidir. Matematik ve fen bilgisi çok zayıf olan öğrencilerin bu konularda

zorlanması doğaldır. Ancak düşük puan alan öğrencilerin pek azı başarısızlığının nedenini kendi eksikliğinde ararken, büyük çoğunluğu coğrafya öğretmenlerinde kusur aramaya başlarlar. Bu nedenle öğretmen-öğrenci ilişkilerinde en fazla problemin yaşandığı derslerin başında coğrafya gelmektedir.

Anlaşılmayan konuların tekrar edilmesi amacıyla takviye etüt programları hazırlanır. Ancak ders öğretmenlerinin programlarının yoğun olmasından dolayı etüt derslerine genelde yeni stajyer öğretmenler girer. Ankara ve İstanbul'da birçok dershane yaptığımız araştırmalarda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, ders öğretmenlerinin etüt programlarında, takviye dersi vermesini istediği ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen stajyer coğrafya öğretmenlerinin verdiği takviye etüt derslerine ise pek az öğrencinin katıldığı belirlenmiştir.

Özel Dershanelerde Coğrafya Müfredat Programları Nasıl İşlenmelidir ?

Özel Dershanedeki coğrafya öğretmenin verimli olabilmesi için önceden derse hazırlık yapması zorunludur. İşleyeceği konuyla ilgili ÖSS ve ÖYS sorularını tarayarak ilgili soruları dersin akışı içinde örnekleme şeklinde çözmelidir. Yılın ilk haftalarında öğrenme isteğiyle dolu öğrencilere daha fazla konu işleme yerine, öncelikle coğrafya dersinin mantığını kavratmalıdır. Coğrafyanın diğer bilimlerden farklı olarak dağılıp prensibi vurgulanmalıdır. Fiziki ve beşeri bütün konuların harita üzerinde dağılışı gösterilmelidir. Dünyaya coğrafyacı gözüyle bakabilmeyi, şekil, tablo ve haritaları okuyup yorumlamayı öğretmelidir. 18 yıllık dönemde harita, şekil ve grafik içeren soruların ÖSS de % 35, ÖYS de % 14 oranında bir ağırlığı vardır⁴.

Sözel gruptaki öğrencilerin fen ve matematik altyapıları zayıftır. Öğretmen bu durumu dikkate alarak yerel saat, ölçekler, haritalarda uzunluk ve alan hesaplamaları vb. matematiksel işlem yapmayı gerektiren konularda sınıfın seviyesine uygun örnek problemleri seçmelidir.

Klimatoloji, coğrafyanın kilit konusudur. İklim ve doğal bitki örtüsü ile ilgili soruların oranı yıllara göre değişmekle birlikte % 25

⁴ 1981-1998 yılları arasındaki on sekiz yıllık dönemde ÖSS ve ÖYS coğrafya soruları incelenerek veriler elde edilmiştir.

civarındadır. Ancak jeomorfolojinin toprak, erozyon, heyelan, karst, akarsu, rüzgar, buzul vb. konularla ilgili soruların çözülebilmesi de dolaylı olarak iklimik özellikleri bilmeyi zorunlu kılmaktadır. Ayrıca tarım, ulaşım, turizm, mesken tipleri vb. beşeri ve ekonomik coğrafya ile ilgili soruların çözümü de iklimle dolaylı etkisi vardır.

Ders işlenirken konunun ana bölümleri kısaca tahtaya şematik olarak göze hitap edecek şekilde aktarılmalıdır. Öğretmen dersin akışı içinde ses tonunun monoton olmamasına dikkat etmelidir. Önemli noktalarda uyarı ve kısa tekrar yapılmalıdır. Ders süresi boyunca öğrencilerin ilgi ve dikkatlerinin canlı tutulması için çeşitli metotlar denenebilir. Konuyla ilgili aktüel, ilginç örnekler, derse ilgisi azalan öğrencilere soru yöneltme, ödüllü soruların sınıf geneline sorulması...sık başvurulan yöntemler arasında sayılabilir. Ayrıca soru sormanın merak uyandıracığı gerçeği göz önünde tutularak o anda işlenecek konuyla ilgili yakın çevreden örnekleme yaparak derse giriş yapılabilir. Örneğin, Nem ve Yağış konusu işlenirken dersin başlangıcında, bulut, sis, yağmur, kar, dolu vb. yağışların nasıl oluştukları, aralarında ne gibi farklar bulunduğu sorularak öğrencilerin konuyla ilgili ön bilgileri yoklanabilir.

Öğrencilerin defter taşıma ve düzenli not tutmaları için senenin başında gerekli uyarıların yapılmasına özen gösterilmelidir. İşlenen her konunun kısa özeti not tutturulmalıdır. Ancak işlenen konuların ayrıntılı şekilde yazdırılması zaman kaybı, derse ilginin azalması vb. nedenlerden dolayı sakıncalıdır. Öğretmen tahtayı özenle kullanmalıdır. Konu içinde geçen şekilleri hızlı ve anlaşılır biçimde tahtaya çizmelidir. Böylece hem göze, hem de kulağa hitap ederek konunun daha kolay anlaşılmasını sağlamış olur.

Test soruları, dersaneleri liselerden farklı kılan hazırlanması ayrı bir uzmanlık gerektiren önemli bir dokümandır. Ancak test çözmeye başlanmadan konunun öğrenci tarafından önceden bilinmesi veya notlarından okuyarak ön hazırlık yapması gerekir. Örneğin, haritadaki simgelerin ne anlam ifade ettiğini bilmeyen, ölçeklerle ilgili matematiksel işlem gerektiren soruların, nasıl çözülebileceği konusunda önceden hiçbir önbilgisi olmayan bir öğrencinin bu konuyla ilgili test çözmesi faydadan çok zarar verir. Çünkü bu tür soruları ya boş bırakacak veya yanlış seçeneği işaretleyecektir. Sonuçta coğrafya dersine olan ilgisi ve sevgisi azalacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite sınavlarına hazırlık kursları olarak, 1965 yılından itibaren açılmaya başlayan özel dershaneler, 1990'lı yıllarda yurt dışında yaygınlaşarak adeta liseden üniversiteye geçişte köprü vazifesi gören özel öğretim kurumları haline dönüştü. Son yıllarda, veliler ve öğrenciler arasında '*dershaneye gitmeden üniversite sınavı kazanılmaz*' yargısı yaygın bir kanaat halini almıştır. Bu görüş genel anlamda doğrudur. Ancak dershaneye başlayan her öğrencinin üniversite sınavını kazanması mümkün değildir. Lisede dersleri boş geçen veya temel konuları öğrenmeden subjektif sınavlar ve değerlendirmelerle sınıf geçip mezun olan öğrencilerin, dershanelerde aldığı kurslarla ilk yıl ancak ÖSS'yi kazanabildikleri görülmektedir. Böyle öğrencilerin dershanelerde ilk yıl temel konuları öğrenip, ikinci yıldan sonra ÖYS sınavında başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Coğrafya öğretmenlerinin özel dershanelerde başarılı olabilmesi için, üniversitelerden lisans diploması alması yeterli değildir. Hatta uzun yıllar MEB bağlı okullarda çalışarak tecrübe kazandıktan sonra, özel dershaneye başlayan coğrafya öğretmenlerinin bile, ilk dönemlerde bazı sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Çünkü klasik lise eğitimi ile test tekniğine dayalı dersane öğretiminin stili farklıdır. Mesleki bilginin ve öğretmenlik formasyonunun yeterli olması zorunludur. Ancak bilginin öğrencilere aktarılması öğretmenin özünü oluşturmaktadır. Coğrafya öğretmenleri, derste öğrencilerine *bütün bildiklerini değil, öğrencilerin o konuda neleri öğrenmesi gerektiğini*, önceden planlayarak dersini işlemelidir.

Coğrafya dersinin üniteleri içinde Fiziki Coğrafya konularının oranı %50'den fazladır. Daha çok fen bilimleri ile ilgili bu konuların sözel gruplardaki öğrencilere öğretilmesi konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. ÖSS ve ÖYS sınavlarındaki Tarih, Coğrafya ve Felsefe grubu soruları içinde, en fazla yanlış çözülen soruların Coğrafya konularıyla ilgili olması, özel dershanelerdeki coğrafya öğretmenlerini zor durumda bırakmaktadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, coğrafyadaki eksikliklerinin sorumlusu olarak dershanedeki coğrafya öğretmenlerini görmektedir. Sosyal dersler içinde öğrenci- öğretmen ve idare ilişkilerinde en problemliler ders coğrafyadır. En zor branş da coğrafya öğretmenliğidir.

Coğrafya öğretmenleri bilgi ve tecrübeleriyle öğretim yılının başından itibaren öğrencilerine güven vermelidir. Derslere hazırlıklı girmeli, konuyla ilgili sorulara doğru ve net cevaplar vermelidir.

1999 yılında ilk kez uygulaması yapılacak olan tek basamaklı ÖSS sınavı lise ders notlarının ağırlığının daha fazla yansıtacağından, Özel Dershaneleri ne ölçüde etkileyeceği önümüzdeki yıllarda ortaya çıkacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- DİE-1999 : Sayılarla Türkiye ve Avrupa Birliği 1991-1996 s.8-9, Ankara.
- DOĞANAY, H.-1983 : Okullarımızda Coğrafya Öğretiminin Temel Meseleleri. Milli Eğitim ve Kültür Derg., Sayı 19, s.23-33, Ankara.
- DOĞANAY, H.-1986 : Coğrafya Lisans Dersleri Hakkında Öğrencilere Öneriler. Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Araş Derg. Sayı 14, Erzurum.
- DOĞANAY, H.-1989 : Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Araştırmaları Derg. Sayı 1, s.7-24, Ankara.
- DOĞANAY, H.-1993 : Coğrafyada Metodoloji . Genel Metotlar ve Özel Öğretim Metotları. MEB. Yay. Öğretmen Kitapları Dizisi No: 187, Ankara.
- EFE, R.-1996-1997 : Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar. Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metot ve Teknikler . Marmara Üniv. Marmara Coğ. Derg. Sayı 1, s.135-149, İstanbul.
- ELİBÜYÜK, M.-1998 : Ülkemiz Ortaokul ve Liselerinde Coğrafya Dersinin İşlenişi. ABD, Almanya, Fransa ve Türkiye'de Tarih Coğrafya Eğitimi Sempozyumu. Bildiriler, s.18-20, TÖMER Dil Öğretim Merkezi, ANKARA.
- EROL, O.-1987 : Orta Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi. Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları. Türk Eğit. Dern. Yay. Öğretim Dizisi, No:5, s.75-96, Ankara.
- NIŞANCI, A.-1980 : Okullarda Coğrafya Öğretimi Hakkında Bazı Düşünceler. Atatürk Üniv. Ede. Fak. Araş. Derg. S.12, s.343-350, Ankara.